

TARİHÎ METİN OKUMALARINDA KELİMEYİ BÖLME VE KELİMELERİ BİRLEŞTİRME SORUNLARI: SÜHEYL Ü NEVBAHÂR'DAN ÖRNEKLER

Sadettin ÖZÇELİK*

Geliş Tarihi: Ekim, 2016

Kabul Tarihi: Aralık, 2016

Öz

Türkolojiyi ve Türkologları yakından ilgilendiren, önemli bir konu olan tarihî metin okumanın karmaşık ve çok yönlü güçlükleri vardır. Bu karmaşık ve çok yönlü güçlükler nedeniyle tarihî metinler üzerine yapılan çalışmalarda birtakım okunma sorunları görülür. Okunma sorunlarının başta gelen nedeni metinden kopuk ve anlamadan yapılan okumalardır. Oysaki metin okumak, metni anlamak ve değerlendirmek her şeyden önce ciddi bir bilimsel çalışmadır. Çünkü tarihî metin okuma işi hem geçmişini hem de günümüzü doğru değerlendirmemize katkı sunar. Bu okumalar üzerinden geliştirilecek yorumların gerçekçi ve ufuk açıcı olması için elbette öncelikle okumanın kendisinin doğru olması gerekir. Hiçbir konuda yanlışlar üzerine bilim yapılamayacağı açıktır.

Bu makalede metin okumalarında görülen kelimeyi bölme ve kelimeleri birleştirme sorunu üzerinde durulmakta *Süheyl ü Nevbahâr*'ın okunmasından konuya örnekler sunulmakta, düzeltmeler yapılmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Tarihî metin okumaları, kelimeyi bölme ve kelimeleri birleştirme sorunu, konuyla ilgili olarak *Süheyl ü Nevbahâr*'dan örnekler.

HISTORICAL TEXT WORD DIVISION AND WORDS OF CONSOLIDATION PROBLEMS IN READING: SÜHEYL Ü NEVBAHÂR EXAMPLES

Abstract

There are multifaceted and complicated difficulties of historical text reading which is an important subject interests Turcology and Turcologs closely. Due to the complex and multifaceted challenges, some reading problems are seen in reading studies on historical texts. The leading cause of reading problems is readings which are detached from the text and made without understanding. However; reading the text, understanding the text and evaluating the text are primarily critical scientific works. Because the work of reading historical text contribute us to evaluate accurately both our history and our present. For an interpretation to be made on this readings to be realistic and enlightening, primarily readings must be accurate. It is clear that in every respect science can not be done on wrongs.

In the article, it is emphasized on the problem of word division and word combination seen in text readings; is adduced from reading of *Süheyl ü Nevbahâr* and corrections are made.

Keywords: Historical text reading, the problem of word division and word combination, relevant examples from *Süheyl ü Nevbahâr*.

* Prof. Dr.; Dicle Üniversitesi, Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi ABD, sozcelik@dicle.edu.tr.

0. Giriş

Süheyl ü Nevbahâr mesnevisi hiç şüphesiz Eski Anadolu Türkçesinin en önemli metinleri arasında yer alır. Bu mesnevi altı bin beyte yaklaşan hacmiyle barındırdığı zengin kelime ve deyimler açısından önemli bir dil hazinesi olma özelliğine sahiptir. İlk olarak J. H. Mordtmann eserin Berlin nüshasını bir ön söz ile birlikte tıpkıbasımını yayımlamıştır (Mordtmann, 1925). Daha sonra C. Dilçin eser üzerine bir kitap yayımlamıştır (Dilçin, 1991). Dilçin, bu kitabında *Süheyl ü Nevbahâr*'ın bilinen iki nüshasından¹ faydalanarak eserin metnini kurmuştur. Dilçin'in söz konusu kitabı inceleme, metin transkripsiyonu ve yalnızca *Süheyl ü Nevbahâr*'da geçen Türkçe kelime ve deyimlerin işlendiği bir sözlükten oluşmaktadır. Dilçin'in adı geçen çalışmasının büyük bir emek ürünü olduğu şüphe götürmez.

Her şeye rağmen Dilçin'in kitabından sonra da *Süheyl ü Nevbahâr* metni üzerinde yeniden okuma ve söz varlığı açısından eleştirel anlamda tamamlayıcı çalışmaların devam ettiğini görüyoruz. S. Tezcan, Dilçin'in çalışmasında metinde okunamamış, yanlış okunmuş veya sözlükte yanlış anlamlandırılmış kelimelerle ilgili düzeltme notlarını *Süheyl ü Nevbahâr Üzerine Notlar* adıyla küçük bir kitap hâlinde yayımlamıştır (Tezcan, 1994). Tezcan bu kitaptan bir yıl sonra düzeltme notlarının devamı olarak benzer notlar içeren küçük bir makale yayımlamıştır (Tezcan, 1995). İ. Taş, *Süheyl ü Nevbahâr* mesnevisinin söz varlığı ile ilgili notlarını *Süheyl ü Nevbahâr'da Eskicil Öğeler* adıyla küçük bir kitap hâlinde yayımlamıştır (Taş, 2009). Taş, bu kitabı daha sonra gözden geçirerek yeniden yayımlamıştır (Taş, 2015). A. Cin *Süheyl ü Nevbahâr*'ı sadece Mordtmann nüshasına dayanarak yeniden yayımlamıştır (Cin, 2012). Aşağıda Dilçin ve Cin'in kelimeyi bölme ve kelimeleri birleştirme şeklindeki okumaları birlikte ele alınarak incelenmiştir. S. Özçelik ise *Süheyl ü Nevbahâr* metninin okunması üzerine düzeltmeler içeren bir makale yayımlamıştır (Özçelik, 2014).

Özellikle hacimli tarihî metinlerde zaman zaman yorgunluk ve dikkat dağılması veya bağlamı dikkate almadan yapılan metin okumaları sonucunda birtakım eksiklikler ve yanlış okumalar görülebilir. Sabırla ve anlayarak yapılacak bir okuma, sözlüklere sıklıkla başvurma metinle bütünleşmeyi, metnin yazıldığı dönemin dünyasını tanımayı ve doğru yorumlamayı beraberinde getirir. Böylece metnin yazıldığı dönemin diline nüfuz edip hâkim olmak, metnin sorunlarını çözmek daha mümkün olur. Ayrıca metnin başka bölümleriyle ilgili çağrışımlar veya başka metinlerle desteklenebilen kanıtlar sayesinde karşılaşılan sorunlara çözüm sağlamak, ipuçları bulmak kolaylaşabilir.

¹ J. H. Mordtmann, D. Dilçin (Geniş bilgi için bk. Dilçin, 1991: 27 - 36)

Ayrıca yazma eserlerin içerdiği konulardan kaynaklanan farklı karakteristik özellikleri olabilir. Bu nedenle yazma eserlerin farklı bakış açılarıyla okunması ve değerlendirilmesi önem arz eder. Yani sözlü geleneğe dayanan eserler, mesneviler, tıp, eğitim, din vb. farklı konularda yazılmış eserlerin kendine özgü terimleri, dili ve başka birtakım özellikleri vardır. Bu özellikler hakkında okumalar yapmak, bilgi ve birikim sahibi olmaya çalışmak, benzer metinler üzerinde yapılmış önceki ilgili çalışmalara başvurmak metinle ilgili okuma sorunlarının çözümüne katkı sunabilir.

Bu makalede *Süheyl ü Nevbahâr*'ın okunması sırasında ortaya çıkmış olan kelimeyi bölme ve kelimeleri birleştirme başlığıyla ifade edebileceğimiz yanlış okunmuş örnekler üzerinde durulmakta, ortaya çıkan karışıklıklar, sorunlar bağlam ve kurgu kılavuzluğunda çözüme kavuşturularak iki başlık altında okuma teklifleri sunulmaktadır.

1. *Süheyl ü Nevbahâr*'ın Okunuşunda Görülen Kelimeyi Bölme Örnekleri

1.1. **deniz çökdi** → denizcükdi, **denizçük**: göl, gölcük

cân → [mer]cân

Deniz çökdi şu şanmağıl şan idi

Sünü yir yirin diklü **mercân** idi (Dilçin, 1991: 2595)

Bu not yukarıdaki beyitte geçen ve üzerine tereddüt belirtilerek düzeltme yazılmış olan, koyu yazılarak dikkat çekilmiş kelimelerle ilgili. C. Dilçin, yukarıdaki beytin başında geçen kelimeyi ikiye bölerek *deniz çökdi* şeklinde okumuştur. S. Tezcan yazdığı notta bu okuma şekline karşı çıkmış ve kelimeyi müstensihin yanlış yazmış olduğunu, kelimenin *denizcükdi* şeklinde yazılmış ve okunmuş olması gerektiğini söylemiş (1994: 35). Ancak Tezcan bu görüşlerini yazarken soru işareti ile tereddüt belirtmiştir. A. Cin de metnin bu kısmını aynı şekilde okumuştur (Cin, 2012: Metin 172 - 8).

Kanaatimce Tezcan metni doğru anlamıştır. Ancak metinde *denizcükdi* okunacak şekilde yazılmış olan kelimenin yazımında bir yanlışlık yoktur. Bu nedenle *denizcükdi* şeklindeki düzeltme gereksizdir. Çünkü söz konusu kelimenin *denizcükdi* şeklinde yazılması ve okunması mümkündür.

Tezcan ayrıca, bu tespitten sonra Dehri Dilçin nüshasında geçen aynı beyitteki *cân* ile ikinci dizeyi anlayamadığını, Mordtmann nüshasındaki *mercân* ile dizenin daha anlaşılır olacağını söylemiştir (1994: 36). Bu düşünce doğrudur ve elbette beyitteki *mercân* kelimesiyle hem vezin hem de anlam bütünlüğü sağlanmış olmaktadır. Buna göre Dehri Dilçin nüshasında geçen *cân* kelimesinin bir eksik yazım örneği olduğu açıktır. Yani bu kısımda yazıcının

kelimenin ilk hecesini (مَر = mer-) atlayıp yalnızca ikinci hecesini (حَان = cān) yazmış olduğu anlaşılıyor. Buradaki eksik yazımın sebebi olarak kelimenin iki hecesinin -harflerin bitişmeme kuralı nedeniyle- ayrı yazılmasıdır (مَرْحَان) denilebilir. Buna göre söz konusu beyit şöyle okunmalıdır:

Denizçükdî şu şanmağıl, kan idi

Sühü yir yirin diklü **mercān** idi

(= Bunu su gölü sanma, kan gölüydü.

Cesetlere saplı mızraklar, denizdeki mercan gibiydi.)

1.2. dir hemīn → *dirhemīn*, dirhemīn: mec. dirhemle, tam olarak

umīn → imin, im: im, işaret

Ne deñlü ki düzmiş durur دِرْهَمِين **dir hemīn**

Bilinsün diyü beyti düşünde اُْمِن **umīn** (Dilçin, 1991: 354)

C. Dilçin'in yukarıdaki beyitte geçen ve metindeki yazım şekilleri gösterilmiş olan iki kelimeyi okuma şekli yanlıştır. Dolayısıyla Dilçin'in kelimelerden ikincisine verdiği “*umī Ümit, dilek*” (1991: 643a) anlamı da yanlıştır. Çünkü bu okuma şekilleri anlam bağlama uymuyor. Dilçin beyitte geçen *düş* kelimesi için ise “*düş Karşı (?)*” (1991: 603b) şeklinde anlam vererek tereddüt belirtmiştir. A. Cin de metinde bu kısımları aynı şekilde okumuştur (Cin, 2012: Metin 25 - 7). Düşündüğüm doğru okuma şekilleri ve sonraki iki beyit şöyledir:

Ne deñlü ki düzmiş durur **dirhemīn**

Bilinsün diyü beyti düşünde **imīn**

Yazıpvan çaķ aña degin kim ula

Yazılmış durur ol didügi ula

Çalap Tangrı yārī kılrursa baña

Düzem şöyle kim kıala gören taña (Dilçin, 1991: 354 - 356)

Kitabın yazılış sebebinin anlatıldığı bu kısımda geçen söz konusu beyitlerin doğru anlaşılması için burada bir özet yapmak gerekiyor: Mesud, bu bölümde bir gün çalışırken yeğeni Ahmed İzzeddin'in elinde Farsça bir mesnevi ile çıka geldiğini anlatır. Kitabı alıp okuyan Mesud, kitabı beğenir ve yeğenine bunu Türkçeye tercüme etmesini teklif eder. Yeğeni önce bu teklife pek yanaşmaz; ancak daha sonra Mesud'un sözünü kırmak istemediğinden işe

koyulur ve kitabın başından bin beyitlik kısmı Farsçadan Türkçeye tercüme eder. Daha sonra tercüme etme işini bırakır ve Mesud'a 'Artık kitabın kalan kısmını sen tercüme et' der. İşte Mesud, bu olup bitenleri özetledikten sonra yukarıda verilen üç beyitte yeğenin *Süheyl ü Nevbahâr*'ın tercüme etmiş olduğu kısmı için özetle şunları söylüyor:

(Yeğenimin kitabın) ne kadarını yazdığı tam bilinsin diye (onun yazdığı son) beytin karşısına işaret koydum. Tam oraya kadar temel yazılmıştır. O yazdığı temel(i) tamamlamak felek engel olmazsa bana vacip oldu.

Bu okuma ve anlama göre ilk dizenin sonundaki *dirhem bilinsün* sözünün 'miktar olarak tam bilinsin' anlamında kullanılmış olduğu anlaşılıyor. Ayrıca aynı okuma ve anlama göre yukarıda dikkat çekilen ve *umın* okunmuş olan kelimeye de değinmek gerekiyor. Dilçin'in *umı* okuyup "*umı Ümit, dilek*" (1991: 643a) şeklinde anlam verdiği kelime *ötre* olarak yazılmış olan hareketin *esre* olması gerekirdi. Yani yazıcı burada bir hareke yanlışı yapmış olmalıdır. Buna göre kelimeyi *imi* (<im+i) okuyup 'işaret, im' olarak anlamak gerekiyor. Dilçin'in *düş* okuyup "*düş Karşı (?)*" (1991: 603b) şeklinde anlam verdiği ve tereddüt belirttiği kelimenin ise *duş* okunup 'yan, karşı, yön' (bk. *Tarama Sözlüğü* 1342 düş II) şeklinde anlaşılması gerekiyor. Yani -yukarıda belirtildiği gibi- Mesud bu beyitte yeğeni Ahmed İzzeddin'in yazmış olduğu beytin karşısına işaret koyduğunu söylüyor.

1.3. söyle sen → söylesün

şerh eyle sen → şerh eylesün

Naķāşa didi kim yigit **söyle sen**

Bugün ser-güzeştüni **şerh eyle sen** (Dilçin, 1991: 4974)

C. Dilçin, yukarıdaki beytin iki dizesinin sonunda geçen fiilleri metindeki yazılışlarına uygun olarak *söyle sen* ve *şerh eyle sen* şeklinde okumuştur. A. Cin de metnin bu kısımlarını aynı şekilde okumuştur (Cin, 2012: Metin 330 - 8). Ancak bu okuma şekli bağlama uymuyor. Bağlam yazıcının metnin bu kısmında yazım yanlışlıkları yapmış olduğunu, iki fiili de son hecesinde *ötre* yerine yanlışlıkla *üstün* yazdığını gösteriyor. Bu yanlışlığın anlaşılması için bir özet yapmak gerekiyor: Nakkaş, Süheyl'in veziridir. Peçe ile dolaşan Nevbahâr erkek sesini taklit ederek Tufan şehrine hükümdar olmuştur. Tufan hükümdarı olan Nevbahâr dört âşığını (Saluk, Kaytas, Cühud, Süheyl) yakalatmış, huzuruna çıkarmış ve âşıkların dördünden de başlarından geçen olayları halkın huzurunda anlatmalarını istemiştir. Dördüncü olarak sıra Süheyl'e geldiğinde Nevbahâr, Süheyl için tercümanlık görevini üstlenen vezir Nakkaş'a dönerek yukarıdaki beyitle seslenir. Yani Nevbahâr, söz konusu beyitle Süheyl'e değil Nakkaş'a seslenmiş, Süheyl'in macerasını anlatmasını beklediğini / istediğini söylemiştir. Nevbahâr bu

sözün devamında Nakkaş'ın, bu emrini Süheyl'e aktarmasını istemiştir. Burada *yigit* kelimesinin kullanılmış olması da düşüncemizin doğruluğunu gösterir. Çünkü Nakkaş yaşlı bir kişidir. Dolayısıyla Nevbahâr bu sözle Nakkaş'a seslenmiş olamaz. Bu bağlama göre yukarıdaki iki dizenin sonundaki fiillerin *söylesün* ve *şerh eylesün* okunacak şekilde yazılmış olması gerekirdi. Çünkü Nevbahâr burada doğrudan Süheyl ile değil ona tercümanlık yapan Nakkaş ile konuşmaktadır. Buna göre beyit şöyle okunup anlaşılabilir:

Naķāşa didi kim yigit **söylesün**

Bugün ser-güzeştüñi **şerh eylesün**

(= Nakkaş'a dedi ki yiğit konuşsun

Bugün hem hikâyesini anlatsın)

1.4. ulu yā → uluya

Ne şaha kim uğrar ise toylaya

Ulu yā kiciye eyü söyleye (Dilçin, 1991: 1107)

C. Dilçin'in yukarıdaki beyitte dikkat çekilen kelimeyi, iki kelime olarak *ulu yā* 'büyük veya' şeklinde okuyup anlaması yanlış olmuştur. A. Cin de metnin bu kısımlarını aynı şekilde okumuştur (Cin, 2012: Metin 74 - 7). Doğru okuma şekli ve anlam *uluya* 'büyüğe' olmalıdır. Çünkü söz konusu *uluya (ulu+ya)* 'büyüğe' kelimesinin hemen devamındaki *kiciye (kici+ye)* 'küçüğe' ile birlikte bir ikileme olarak kullanılmış olduğu anlaşılıyor. Nitekim söz konusu bu beyitte geçen *uluya kiciye* ikilemesi aşağıdaki beyitte de aynı tema çevresinde kullanılmış ve Dilçin söz konusu beyitte ikilemeyi doğru olarak *uluya kiciye* şeklinde okumuştur:

Uluya kiciye eyü söyledi

Siyâset düzüp çatı 'adl eyledi (Dilçin, 1991: 5554)

(= Büyüğe küçüğe iyi söyledi

Uygun davranıp hem adalet etti)

Söz konusu ikileme *büyük küçük* şeklinde günümüzde de kullanılmaktadır. Bu durumda yukarıdaki beyit şöyle okunup anlaşılabilir:

Ne şaha kim uğrar ise toylaya

Uluya kiciye eyü söyleye

(= Hangi şaha gitse ona toy verir.

Büyüğe küçüğe iyi davranır.)

1.5. var u ben → varuban

Bağışladı kıarıya aqça vü bîz

Didi **varuban** güyerem yine tîz

Getürgil ne kim olur ise cevâb

Şavâb ola vü hem bulasın şevâb (Dilçin, 1991: 1710 - 1711)

C. Dilçin'in yukarıdaki beyitte dikkat çekilen fiili bölerek *var u ben* şeklinde okuması yanlış olmuştur. A. Cin de metnin bu kısmını aynı şekilde okumuştur (Cin, 2012: Metin 113 - 9). Ancak bağlam bu fiilin yukarıda gösterildiği gibi *varuban* şeklinde okunması gerektiğini gösteriyor. Nitekim fiilin Mordtmann nüshasında وَارُبْنَ şeklinde yazılmış ve harekelenmiş olması da bu düşüncemizi destekliyor. Ayrıca dikkat edildiğinde 1710. beyitte sözün bitmediği, bir sonraki beyitte sürdüğü veya art arda gelen iki cümlelerin iç içe girmiş olduğu görülüyor. Buna göre yukarıdaki beyitler şöyle anlaşılabilir:

Yaşlı kadına para ve değerli kumaşlar bağışladı ve dedi: Bekliyorum, çabuk yine git. Ne cevap verirse doğru haberi getir, hem sevap kazanırsın.

2. Süheyl ü Nevbahâr'ın Okunuşunda Görülen Kelimeyi Birleştirme Örnekleri**2.1. ayma** → a yineBilürü direk eyleyüp **ayma**Oturur idi şöyle kim **ayma** (Dilçin, 1991: 3175)

C. Dilçin yukarıdaki iki dizenin sonunda dikkat çekilmiş olan kelimeleri *ayma* şeklinde okuyup sözlükte “*ayın- Korkmak, çekinmek (EUTS)*” (1991: 614b) şeklinde işlemiştir. S. Tezcan bu okuyuşa karşı çıkararak şöyle demiştir:

“S.388 *ayın- ‘korkmak, çekinmek’*. Eski Türkçede dahi pek nadir görülen bu kelimenin bu metinde bulunması mümkün değildir. 3175b’de belki *ayma* değil, *āyīne* ‘ayna’ okumak daha uygun olacaktır. 5652’deki *güzügüleyin saht* “ayna gibi ciddi” (yani: “hiçbir duygusunu belli etmeyen”) anlatımı da bu kanıyı güçlendiriyor. Yine de ben 3175. beyti tam olarak anlayamıyorum” (Tezcan 1994: 39).

Tezcan'ın yorumunun ve okuyuşunun buradaki bağlama uymadığını düşünüyorum. Burada 5652. beyitteki *güzügüleyin saht* ‘ayna gibi ciddi’ (yani: ‘hiçbir duygusunu belli etmeyen’) anlamını gerektirecek bir durum yoktur. Tam tersine yukarıda da görüldüğü gibi bir sonraki beyitte (3176) de Kaytas'ın yaptığı işten pişman olup üzülmesi ve ne yapacağını şaşırması olduğu anlatılıyor. İ. Taş ise buradaki kelimenin *ayın-* ‘kendi kendine konuşmak, söylenmek’ olabileceğini söylemiştir (2009: 49). Mordtmann nüshası üzerinde çalışan A. Cin de

metnin sözü edilen kısımlarını *âyîne* okuyup ‘ayna’ olarak anlamıştır (Cin, 2012: Metin 210 - 13, Dizin 443). S. Özçelik bir yorum yaparak beyitte ilk dizenin sonundaki kelimenin *ayine* okunup ‘ayna’ anlaşılmasının daha uygun olacağını yazmıştır (Özçelik, 2014).

Burada sorunun çözümü için bir özet yapmak gerekiyor: Nevbahâr, yüzündeki peçeden yararlanır ve erkek sesini taklit ederek karşılaştığı tüccar Cuhud’a kendisini Çin hükümdarının oğlu olarak tanıtır. Yahudi onu hükümdar babasına götürüp para kazanmak hayalleri kurmaktadır. Ancak Kaytas, Cuhud’un gemisinde Nevbahâr’ı kapı yarığında görüp ona âşık olur ve babasına gemideki kızı Cuhud’dan satın almasını söyler. Cuhud, onun bir kız olduğunu öğrenince Nevbahâr’ın odasına girer, kendisine gerçek durumunu öğrendiğini ve onu şehzade Kaytas’a satacağını söyler. Bunun üzerine Nevbahâr peçesini açar ve Cuhud’a ona âşık olduğunu, kendisine âşık olan bir kızı bir başkasına satmasının aptallık olacağını söyler. Nevbahâr’ın güzelliğini gören Cuhud ona vurulur ve bu sözlerine inanır. Cuhud, Kaytas ile babasının yanına döner, acele etmemeleri gerektiğini ve kıza karşılık olarak kendisinin istediklerini tamamlamaları durumunda ertesi gün kızı onlara satacağına dair söz verir. Kaytas babasına kızı hemen alması konusunda ısrar eder; ancak babası ona sabırlı olmasını söyler ve gemiden ayrılırlar. O gün Kaytas üzüntüsünden hiçbir şey yemez, çok endişelenir ve şafağa kadar uyumaz. İşte Mesud yukarıdaki beyitte Kaytas’ın içinde bulunduğu durumu anlatmak için onun yalnızca oturup ağladığını abartmak ve bunu önemle vurgulamak istemiştir. Kanaatimce bunu en iyi vurgulayacak ve okuyucuya hissettirecek okuma şekli şöyle olmalıdır:

Bilürî direk eyleyüp **a yine**

Oturur idi şöyle kim **a yine**

Bu beyitte ifade edildiğine göre Kaytas, olduğu yerde öylece kalakalmış ve sürekli ağlamaktadır. Burada *a yine*’nin ikinci dizenin sonunda tekrarıyla bir pekiştirme yapılmış, yani fiilin sürekli yapıldığı abartılarak anlatılmış ve bununla Kaytas’ın durumu okuyucuya vurgu ile hissettirilmek istenmiştir. Nitekim *yine* kelimesi şu beyitte de benzer şekilde pekiştirme amacıyla fakat *a!* ünlemi olmaksızın kullanılmıştır:

Melül oldı kayguya batdı **yine**

Döşeginüñ üstine yatdı **yine** (Dilçin, 1991: 877)

(= Yine çok üzülüp kaygıya battı.

Yine yatağının üstüne yattı.)

Buna göre söz konusu yukarıdaki beyit şöyle anlaşılabilir:

Gözyaşı durmadan akar yüzüne.

Ağlar hem öylece durur kendine.

2.2. kapkaraşu → kapkara şu

Ƙara yüzlü Şa' luƘı **kapkara şu**

Ƙurutdılar ol Ƙavm ile Ƙarışu (Dilçin, 1991: 4903)

C. Dilçin'in yukarıdaki birinci dizenin sonunda dikkat çekilen iki kelimeyi metinde *kapkaraşu* (1991: 4903) şeklinde birleştirerek okuması, sözlükte "*kapkaraşu* Tam karşı" (1991: 618a) ve "*kapkaraşu Tam karşı*" (1991: 618a) şeklinde iki defa işlemiş olması hem yanlış hem çelişkili olmuştur. A. Cin de metni aynı şekilde okumuş ve anlam vermiştir (Cin, 2012: Metin 325 - 12, Dizin 581). Ancak bu kısımda bir değil *kapkara* ve *şu* olmak üzere iki kelime bulunuyor. Beyitte *karşu* kelimesinin iki defa kullanılmış olduğu düşünmek bağlama hiç uygun düşmüyor. Mesud, ikinci dizenin sonunda *karşu* kelimesini vezne uydurmak için *karışu* okunacak şekilde yazmış ve *şu* kelimesini kafiye oluşturmak için birinci dizenin sonuna almıştır. Beyit 'Şu kara, kapkara yüzlü Saluk'u halkın karşısına diktiler' şeklinde anlaşılması bağlama gayet uygun düşüyor.

2.3. ser-māyesiz → sermāye siz

Ki dinç olasız hiç üşenmeyesiz

Gerek olur ise vü **ser-māyesiz**

Tahılumdan aƘcamdan uş aluğuz

Viresiz ele giricek mālūğuz (Dilçin, 1991: 5565 - 5566)

C. Dilçin'in yukarıdaki ilk beytin sonunda geçen kısmı tek kelime olarak *ser-māyesiz* şeklinde okuması yanlış olmuştur. Aynı okuyuşu A. Cin de tekrar etmiştir (Cin, 2012: Metin 369 - 4, Dizin 663). Burada *sermāye siz* şeklinde okunmak üzere iki kelime vardır. Yani *sermāye* kelimesinden sonra *+siz* eki değil *siz* zamiri bulunmaktadır. Bu beytin geçtiği yerde ölüm döşeğindeki Yemen padişahı, oğlu Süheyl'i tahta oturtmuş ve çevresindeki beyleri çağırıp son vasiyetlerini etmektedir. Söz konusu beyitler Türkiye Türkçesine şöyle aktarılabilir:

Ki her dem dinç ve güçlü olasınız.

Siz para (sermaye) gerekse çekinmeyiniz.

Paramdan ve tahılumdan alınız.

Verirsiniz olur ise malınız.

Kaynaklar

- CİN, A. (2012). *Mesud bin Ahmed Süheyl ü Nev-Bahâr (Kenzü'l-Bedâyi')*; *İnceleme- Metin-Dizin*. Konya: Eğitim Yayınevi.
- DİLÇİN, C. (1991). *Mes'ūd bin Ahmed Süheyl ü Nev-Bahâr; İnceleme- Metin- Sözlük*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi yayını, 51.
- MÜTERCİM ASIM EFENDİ (2000). *Burhân-ı Katı*. Ankara: Türk Dil Kurumu yayınları, 733.
- ÖZÇELİK, S. (2014). "Süheyl ü Nevbahâr Üzerine Düzeltmeler", *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi (TEKE)*, www.tekedergisi.com. Haziran 2014, s.62 - 79.
- ÖZÇELİK, S. (2016). *Dede Korkut -Dresden Nüshası- Giriş, Notlar (1. Cilt)*, Ankara: Türk Dil Kurumu yayınları.
- ÖZÇELİK, S. (2016). *Dede Korkut -Dresden Nüshası- Metin, Dizin (2. Cilt)*, Ankara: Türk Dil Kurumu yayınları.
- TANYERİ, M. A. (1999). *Örnekleriyle Divan Şiirinde Deyimler*. Ankara. Akçağ Yayınları.
- Tarama Sözlüğü* (1977). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- TAŞ, İ. (2009). *Süheyl ü Nevbahâr'da Eskicil Öğeler*. Konya: Palet Yayınları.
- TAŞ, İ. (2015). *Süheyl ü Nevbahâr'da Eskicil Öğeler*. Ankara: Türk Dil Kurumu yayınları: 1141.
- TEZCAN, S. (1994). *Süheyl ü Nev-bahâr Üzerine Notlar*. Ankara: Simurg yayınları.
- TEZCAN, S. (1995). "Süheyl ü Nev-bahâr Üzerine Notlara Birkaç Ekleme", *Türk Dilleri Araştırmaları Cilt: 5*, (s. 239 - 245). Ankara: Simurg Yayınları.
- TULUM, M. (2000). *Tarihî Metin Çalışmalarında Usul Menâkıbu'l-Kudsiyye Üzerinde Bir Deneme*. İstanbul: Deniz Kitabevi.
- ÜNVER, İ. (1993). "Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler". *Türkoloji Dergisi*, C XI, S 1, s.51 - 89.
- ÜNVER, İ. (2008). "Arap Harfli Metinlerin Çevrisinde Karşılaşılan Yanlışlar". *Turkish Studies*, Volume 3/6, s.47 - 58.